

også i utrolig mange andre facetter af den danske guldalder. Der er ikke det emne, der ikke er blevet endevendt, men den videnskabelige dybdeboring er samtidig kombineret med et vel-formuleret og letlæseligt sprog, der gør læsningen af denne afhandling underholdende. Den har værdi langt ud over musikkredse, som det også har været forfatterens hensigt. Billedet af H.C. Andersen og hans forfatterskab er ikke komplet uden Tove Barfoed Møllers disputats.

Gorm Busk

Leif Jonsson: *Ljusets Riddarvakt. 1800-talets studentsång utövad som offentlig samhällskonst* (Studentsången i Norden 1) (Acta Universitatis Upsaliensis. Studia musicologica Upsaliensis. Nova series 11). Uppsala 1990. xii + 481 s., ill., noder, ISBN 91-554-2562-3, ISSN 0081-6744, skr. 211.

Anne Jorunn Kydland Lysdahl: *Sangen har lysning. Studentsang i Norge på 1800-tallet* (Studentsången i Norden 2). Solum Forlag, Oslo 1995. 593 s., ill., ISBN 82-560-0828-8, nkr. 360.

Anne Ørbæk Jensen: *Hellige Flamme. Studentsang i Danmark i 1800-tallet* (Studentsang i Norden 3). Engstrøm & Sødring, København 1996. 408 s., ill., noder, ISBN 87-97091-068, kr. 300.

Projektet „Studentsang i Norden“ begyndte oprindeligt som et dansk projekt, men blev fra 1985 et fællesnordisk projekt. Man kan da også dårligt forestille sig et emne, der er bedre egnet dertil end netop den nordiske studentsang med dens tilknytning til skandinavismen.

I 1990 udkom så første bind, Leif Jonssons *Ljusets Riddarvakt, 1800-talets studentsång utövad som offentlig samhällskonst*. Dette bind blev indleveret som doktorafhandling til universitetet i Uppsala. Forud var gået nogle møder med de øvrige forfattere, Anne Jorunn Kydland Lysdahl fra Norge, Anne Ørbæk Jensen fra Danmark og Barbro Kvist fra Finland. Her blev der fastlagt nogle hovedlinier for værkerne. Fremstillingen skulle så vidt muligt bygge på *hele* studentsången, altså ikke kun studentsangforeningerne. Endvidere skulle den både handle om studentsången indadtil som privat aktivitet og udadtil som offentlig virksomhed. Der blev foretaget en løs, foreløbig periodeinddeling omfattende:

1. Studentsången før 1845, hvor det fællesnordiske studentermøde i København fandt sted.
2. Perioden 1845 til 1864, skandinavismens storhedstid, og 3. Tiden fra 1864 til ca. 1920.

Vigtig for forfatterne har åbenbart en bemærkning af Martin Tegen været. Han siger, at et sangkors fremkomst i første omgang skyldes „en gruppbilning af ikke-musikalisk natur, i andra hand ett sammanförande av sångintresserade personer inom denna grupp“ (Jonsson s. 4, Ørbæk Jensen s. 8). Med udgangspunkt i en konstatering som denne skulle der i projektet lægges vægt på de åndelige og politiske strømninger og de samfundsmæssige forhold, hvorunder studentsången udfoldede sig. Det har betydning inddragelse af tværfaglige aspekter og en stærk understregning af de historiske forhold som baggrund for studentsången.

Mindre vægt er lagt på analyser af tekster og musik fra sangrepertoiret. Dog viser Jonssons grundige analyse af „Stå stark, du Ljusets riddarvakt“, hvorledes en tidsånd kan udmønte sig i tekst og musik (Jonsson s. 161-66). Også Anne Jorunn Kydland Lysdahl bruger en del plads på musikalsk-litterære analyser (fx Lysdahl s. 156-61), medens de i den danske fremstilling som regel blot er antydede i form af korte bemærkninger i forbindelse med nodeillustrationerne (fx Ørbæk Jensen s. 177 og 193).

Hovedformålet har tydeligvis været en kortlægning af studentsången ved hjælp af alle til rådighed stående kilder. I afgrænsningen af stoffet har Jonsson fravalgt sange fra studenterdramatikken, medens de to andre forfattere har taget dem med.

Da Leif Jonssons arbejde om svensk studentsang er udarbejdet som doktorafhandling til Uppsala universitet, har han givet det en titel, der viser, at han arbejder ud fra en bestemt tese. Det har nu ikke hindret – hvad han også selv medgiver –, at bogen som de to andre fremstår som en kronologisk gennemgang. Men han farver sin fremstilling ud fra forskellige indfaldsvinkler, som han redegør for i nogle beundringsværdigt klare og koncentrerede indledningskapitler. Han vil behandle studentsången tværvidenskabeligt, men primært som socialt betinget musik (s. 4). Politiske, sociale og kulturelle forudsætninger gennemløbes, men også særlige fænomener som fx studentergymnastikken inddrages. Den skulle yde sit bidrag til det mandighedsideal (dybsindighed, åndelighed og alvor) og den korpsånd (med militært anstrøg), der gerne skulle præge

den offentlige studentersang. Som den eneste af de tre forfattere kommer Jonsson også ind på selve det klanglige i sangen, her „stålklangen“, som også skulle signalere mandighed. Der kan i Sverige dokumenteres en sangteknisk udvikling i mandskorsang, som følger den europæiske operasang i 1800-tallet. Fra en lettere syngemåde med falsetmiksedede tenorer hen mod en tungere ditto med mere „brystklang“ (dvs. fuldregister).

Den svenske studentersang er i særlig grad velegnet til at fremstilles som offentlig sangkunst. Den blev ikke kun benyttet ved universiteternes fester, men også i langt højere grad end i Norge og Danmark ved officielle kongelige, kirkelige og militære begivenheder. Den svenske forkærlighed for studentermarcher passer godt ind her. Der er meget længere fra den officielle sang (marcher, fædrelandssange, men også lyriske sange) over til privatsfærens snapsritual med *Helan går*; end der er mellem de tilsvarende yderpunkter i Norge og Danmark. Man mindes uvilkårligt klichéen om fortidens stive svensker, der først tøede op, når han havde fået „lagt bort titlarna“. En mængde mærkedage opkaldt efter heltekonger som fx Karl XII og Gustav Wasa frembyder sammen med Valborgsmässan talrige lejligheder til offentlig fremtræden.

Sverige havde i 1800-tallet to universiteter, og Leif Jonsson gør nøje rede for såvel Uppsalas som Lunds sanghistorie. Man nikker genkendende til navne som Haefner, O. Lindblad, J.A. Josephson m.fl. for slet ikke at tale om Bellman, som studenterne tog til sig som deres, og Wennerberg, hvis *Gluntarne* cementerede den romantiske studentermyte.

Jonsson fører historien helt op til midten af 1900-tallet for at kunne inddrage den kritik og modstand mod den akademiske idealisme og mandkorsdominans, som allerede var faldet Strindberg for brystet.

Ljusets Riddarvakt er uhyre velskrevet og vel-disponeret. Man finder ubesværet rundt i det vældige stof og kan hele vejen glæde sig over et sprog, der med stor præcision indfanger et væld af nuancer. Der er i alle tre fremstillinger lagt vægt på et omfattende og afvekslende illustrationsmateriale, som det også i dette værk er en fornøjelse at studere.

For den danske læser er den norske fremstilling nok den, der især har nyhedens interesse. Via *Sjung om studentens lyckliga dag*, Bellmanviser og *Gluntarne* har de fleste af os en vis indføling

med svensk studentersang, medens den norske står os fjernere.

Norge fik først eget universitet 1811, og i den første tid var afhængigheden af det danske og det svenske repertoire stor. Men så fremtrådte en række navne, som det er værdifuldt at stifte bekendtskab med: C.N. Schwach, H.A. Bjerregaard, der begge både digtede og komponerede, komponisterne F.C. Lemming, W. Thrane og C. Blom m.fl. En skikkelse som L.M. Lindeman forbinder vi gerne med kirkemusikken, men her lærer vi ham at kende fra en ny vinkel. Først med Halfdan Kjerulf og Edvard Grieg kommer der navne som er særdeles velkendte i dansk sammenhæng, selv om det ikke just er studentersangen, vi forbinder dem med.

Et særligt træk ved den norske studentersang er, at den fra begyndelsen var demokratisk anlagt, modsat i Danmark og Sverige, hvor studenterne nok i højere grad følte sig som en elite. Allerede det første norske mandskor fra 1843 under J.F. Conradi var sammensat af akademikere og håndværkere, og efter at Den norske Studentersangforening i 1845 var blevet en realitet, optrådte studentekor og håndværkerkor både sammen og hver for sig ved fælles koncerter under Johan D. Behrens' ledelse.

Fremhæves må den norske bogs værdifulde og blandt de tre bøger enestående overvejelser om „sangen i erkjennelsesteoretisk perspektiv“ (s. 497-507).

Anne Jorunn Kydland Lysdahls fremstilling er præget af stor grundighed og af hendes varme, personlige sprogtone. Ved at udnytte sin omfattende litterære viden får hun bragt mange fine og fyldige citater, der anslår temaerne for de forskellige kapitler. Det giver hendes bog en særlig glans.

For den danske fremstilling gælder det, at stofets omfang ligesom ved den svenske er af et enormt omfang. Anne Ørbæk Jensen har kastet sig over det med en energi og en entusiasme, som er mere end imponerende. Opgaven er vel ikke blevet lettere af, at hovedlinierne i den danske studentersangs historie på forhånd må siges at være velkendte og i nogen grad beskrevet. Men ved at gnave sig igennem et enormt kilde-materiale er det lykkedes hende at fremdrage en mængde nye facetter i form af programmer, billeder, avisomtaler og meget, meget mere. Alt dette materiale får hun ubesværet indflettet i sin fremstilling, så man alligevel synes, at man læser om den danske studentersangs historie på

en ny måde. Med et lykkeligt greb har hun udvalgt fem sanges forstelinier som overskrifter over sine hovedafsnit. I kraft af de konnotationer en linie som „Muser har Glæden, Druen kær“ (klubber og musikalske selskaber før 1845) giver, bliver man sangligt-poetisk ledt på rette spor. Ved i nogen grad at inddrage nyere litteratur om begreber som nationalromantik og skandinaviske søger hun at kaste et nyt perspektiv over studentersangen. Det er næppe her, fremstillingen har sin styrke, men snarere i den tidligere nævnte vrimmel af spændende og/eller kuriøse detaljer, som her registreres og fremlægges, ofte for første gang.

Jeg har tidligere været inde på, at Anne Ørbæk Jensen har fravalgt at bringe egentlige analyser af sangstoffet. Men det har ikke hindret hende i at bringe en mængde relevante node-citater på rette sted. I det hele taget – jeg gentager det gerne – er illustrationsmaterialet i denne som i de øvrige fremstillinger af stor værdi, ikke kun pga. af de mange oplysninger det bringer, men også pga. af den visualisering af svundne tidsepokers musikaler, musikpersonligheder og musikmiljøer, som det formidler. Med særlig fornøjelse har jeg studeret Peter Klæstrups mange illustrationer 1877-81 fra *Det forsvundne Kjøbenhavn* (se fx illustrationerne fra det nordiske studentermøde, s. 134-35).

Vel har Anne Ørbæk Jensen ikke sin norske kollegas personlige skrivemåde og ejheller sin svenske kollegas virtuose lethed, men hun udtrykker sig i et jævnt og ligefremt sprog, der gør hende til en fortræffelig guide på den lange rejse gennem den danske studentersangs historie.

Sten Høgel

Knud Arne Jürgensen: *The Verdi Ballets* (Premio internazionale Rotary Club di Parma „Giuseppe Verdi“ 4). Istituto nazionale di studi verdiani, Parma 1995. 398 s., ill., noder, ISBN 88-85065-12-0, indbundet kr. 498, hæftet kr. 325.

The Verdi Ballets fra 1995 omhandler en række balletdivertissementer, som Verdi komponerede til de af sine operaer, der i årene 1847-1894 blev opført på Pariseroperaen. Afhandlingen, som i foråret 1997 blev antaget til forsvar for den filosofiske doktorgrad på Musikvidenskabeligt Institut, Københavns Universitet, er et af de få eksempler på dansk danseforskning, som er udgivet i de seneste år. Som sådan er den en vigtig publikation, og det er derfor beklageligt, at

Jürgensens bog ikke synes at indeholde det mål af nytænkning, som man ellers rimeligvis kunne forvente af en disputats. På linie med de fleste dansehistoriske udgivelser fra midten af dette århundrede fremstår *The Verdi Ballets* som en enkeltstående faktuel deskriptiv monografi, og bogens videnskabelige værdi må således primært søges i det faktum, at den mangfoldiggør Jürgensens kendskab til et i vid udstrækning hidtil upubliceret kildemateriale.

Afhandlingen udgøres af to dele: en kort, rigt illustreret hoveddel (158 sider) samt en appendixdel (i alt 210 sider) bestående af koreografiske notationer (app. 1 og 2), datidige anmeldelser og artikler (app. 3), en oversigt over koreografer og solodansere (app. 4) samt en kronologisk oversigt over andre danseindslag i Verdis operaer (app. 5). Bogens hoveddel er disponeret som en kronologisk gennemgang af divertissementerne i komponistens 'franske' operaer. De otte kapitler med titlerne „Jerusalem“, „Nabuchodonosor“, „Les Vêpres siciliennes“, „Le Trouvère“, „Macbeth“, „Don Carlos“, „Aida“ og „Othello“ udgøres hver især af en kort hovedtekst samt en oversigt („survey“) over musikalske og koreografiske kilder. Oversigterne er udformet som opremsninger af musikalske og koreografiske begivenheder snarere end som traditionelle kildeoversigter. Ved hjælp af nodeeksempler, citater, notationer og tegninger lægger Jürgensen således en række collage-agtige puslespil, som synes at rekonstruere divertissementernes hændelsesforløb særdeles overbevisende. Hovedteksterne, som begrænser sig til et omfang af gennemsnitlig ni sider pr. kapitel, består overvejende af faktuelle oplysninger omkring værkets tilblivelseshistorie, især Verdis egne holdninger og intentioner, samt citater fra samtidens anmeldelser som et udtryk for publikums reception. På denne måde dokumenterer Jürgensen Verdis egen ambivalente holdning til balletdivertissementerne, som han i de fleste tilfælde nødtvungen komponerede for at tilfredsstille den del af publikum, som primært gik i operaen for at se på damer. Ligeledes tegner de citerede anmeldelser og udsagn fra samtidens Paris et billede af stærkt divergerende meninger om Verdis ballettuder.

Man kunne have håbet, at Jürgensens bog, trods sit meget beskedne omfang af regulær tekst, havde præsenteret et bud på en ny forståelse eller læsning af Verdis værker. Afhandlingen indeholder imidlertid et minimum af teoretiske/analytiske refleksioner over divertissementernes indhold og betydning, og forfatterens eget syn